

Open Source, avoin lähdekoodi, FLOSS, valo – rakkaalla lapsella on monta nimeä

Ville Oksanen
OTK
Tutkija, SoberIT, TKK
Osakas, Turre Legal Oy

Tässä lehdessä käsitellään avointa lähdekoodia ja siihen liittyviä ilmiöitä. Ihan aluksi on varmaankin syytä määritellä, mitä avoin lähdekoodi on. Tässä auktoritiivinen lähde on Open Source Initiative (OSI), joka vastaa avoimien lisenssien sertifiointista. Järjestö edellyttää lisenssien täyttävän yhdeksän ehtoa (taulukko 1.), jotta niillä lisensoituja ohjelmia voisi kutsua avoimeksi lähdekoodiksi (Open Source). On hyvä huomata, että kaikkia ehdot täyttäviä lisenssejä ei ole kuitenkaan sertifioitu. Merkittävin esimerkki tästä on Microsoftin Shared Source-lisenssit, joista Microsoft Permissive License (Ms-PL) ja Microsoft Community License (Ms-CL) täyttäisivät OSI:n vaatimukset.

Kokonaan oma lukunsa on, että avoimen lähdekoodin rinnalla käytetään yleisesti muitakin termejä. Erityisen merkittävä on "vapaa ohjelmisto" (Free Software), jonka käyttäjät korostavat ilmiön poliittista luonnetta. Termin on kehittänyt Free Software Foundationin perustaja Richard Stallman. Suomessa on viime aikoina yleistynyt termi VALO (vapaan ja avoimen lähdekoodin ohjelmisto), joka on käänös EU:ssa yleisesti käytössä olevasta FLOSS-termistä (Free/Libre/Open Source software). Näillä termeillä tarkoitetaan käytännössä samaa asiaa.

Avoimen lähdekoodin lisenssit voidaan jakaa myös tarkempiin alakategorioihin niiden ominaisuuksien mukaan:

Sallivat lisenssit: Näitä ovat esimerkiksi MIT-, BSD- ja Apache-lisenssi. Lisensoitua ohjelmaa saa muokata ja levittää vapaasti ja lähdekoodin

voi, muttei välttämättä tarvitse, laittaa levitettävän ohjelman mukaan. Nämä lisenssit ovat hyvin lyhyitä ja selviä. Esimerkiksi MIT-lisenssi mahtuu kolmeen kappaleeseen. Tunnetuimmat tähän kategoriaan kuuluvia lisenssejä käyttävät ohjelmit ovat todennäköisesti BSD-käyttöjärjestelmä, PostgreSQL-tietokanta ja Apache www-palvelin.

Vastavuoroisuutta edellyttävät lisenssit:

Näissä lisensseissä edellytetään, että ohjelmistodostoihin tehdyt muutokset tulee julkaista "alavirtaan" tietyin edellytyksin, mistä ylivoimaisesti yleisin on ohjelmiston julkinen levittäminen muutoksen jälkeen. Näillä lisensseillä julkaistuja ohjelmistoja saa kuitenkin yhdistää vapaasti muihin, eri lisensseillä tehtyihin ohjelmistoihin esimerkiksi linkittämällä kirjastoihin. Yleisimmät tämän kategorian lisensseistä ovat Eclipse Public License, Mozilla Public License ja Lesser General Public License (LGPL).

Vahvaa vastavuoroisuutta edellyttävät lisenssit:

Kyseessä on vastavuoroisuutta edellyttävien lisenssien erityiskategoria, sillä nämä lisenssit edellyttävät lähdekoodin julkaisemista alkuperäisellä linsessillä kaikissa niissä tilanteissa, joissa alkuperäistä ohjelmistoa muokataan tai siihen yhdistetään uusia elementtejä esimerkiksi linkittämällä. Tämän hetken kaikista suosituin avoin lisenssi, GNU General Public License (GPL) kuuluu tähän kategoriaan. Näiden lisenssien kohdalla ongelmana on yhteensopivuus muiden avoimen lähdekoodin lisenssien kanssa, mikä estää komponenttien jakamista eri projektien välillä.

Lisenssi	Vapaa levitys	Vapaa käyttö	Lähdekoodi	Normaali vastavuoroisuus	Vahva vastavuoroisuus
Kaupallinen	-	-	-	-	-
Shareware	X	-	-	-	-
Freeware	X	X	-	-	-
BSD, MIT, Apache	X	X	X	-	-
LGPL, MPL, ...	X	X	X	X	-
GPL, CPL, ...	X	X	X	X	X

Taulukko - Lisenssien ominaisuuksia (Välimäki 2005)

OSI:n avoimen lähdekoodin määritelmä

1. Vapaa levitysoikeus

Lisenssi ei saa estää ketään myymästä tai lahjoittamasta ohjelmaa osana kokonaisuutta, joka on koottu useista eri lähteistä saaduista ohjelmista. Lisenssissä ei saa määrätä ohjelman myymisen ehdoksi tällaisessa tapauksessa maksuja alkuperäiselle kehittäjälle.

2. Lähdekoodi

Ohjelman täytyy sisältää lähdekoodi ja ohjelman levityksen täytyy olla sallittu sekä lähdekoodina että käännettyssä muodossa. Jos jotakin osaa ohjelmasta levitetään ilman lähdekoodia, tällöin on selkeästi tiedotettava, miten lähdekoodi on saatavissa kohtuullisin kopiointikustannuksin - mieluiten Internetin kautta ilmaiseksi. Suositeltavin levitysmuoto on lähdekoodi, jota ohjelmoija voi muuttaa. Tahallisesti epäselvä lähdekoodi ei ole sallittu eivätkä myöskään erilaiset valmiiksi "tulkatut" muodot koodista".

3. Johdannaiset teokset

Lisenssin on sallittava muutosten tekeminen ja johdannaisten teosten luominen. Näitä on saatava levittää samoilla lisenssiehdoilla kuin alkuperäistä ohjelmaa.

4. Lähdekoodin yhteenkuuluvuus

Lisenssi voi rajoittaa muutellun lähdekoodin levittämistä vain siinä tapauksessa, että lisenssi sallii korjaustiedostojen (patch) ja niiden lähdekoodin levittämisen. Korjaustiedostojen tarkoituksena on ohjelman muuttaminen, kun sitä käännetään. Lisenssin on nimenomaisesti sallittava muutetusta lähdekoodista käännettyjen ohjelmien levittäminen. Lisenssi voi edellyttää, että johdannaisissa teoksissa käytetään erilaista nimeä tai versionumeroa kuin alkuperäisessä ohjelmassa.

5. Henkilöiden ja ryhmien syrjinnän kieltö

Lisenssi ei saa syrjiä ketään henkilöä tai henkilöryhmää.

6. Toimialojen syrjinnän kieltö

Lisenssi ei saa syrjiä ketään käyttämästä ohjelmaa tietyllä toimialalla. On esimerkiksi kiellettyä rajoittaa ohjelman käyttöä liiketoiminnassa tai genetiikan tutkimuksessa.

7. Lisenssin levittäminen

Ohjelmaan kuuluvien oikeuksien on sovellettava suoraan kaikille niille, joille ohjelma on levitetty ilman, että heidän tulisi ottaa käyttöön myös jokin uusi lisenssi.

8. Lisenssi ei saa olla tuotekohtainen

Ohjelmaan kuuluvat oikeudet eivät saa riippua siitä, että ohjelma on osana jotakin tiettyä ohjelmistopakettia. Jos ohjelma erotetaan ohjelmistopakettista ja sen jälkeen sitä käytetään tai levitetään ohjelman lisenssillä, tällöin kaikkien niiden, joille ohjelma levitetään, tulee saada samat oikeudet kuin alkuperäisessä ohjelmistopakettissa.

9. Lisenssi ei saa rajoittaa muita ohjelmia

Lisenssi ei saa asettaa rajoituksia muille ohjelmille, joita levitetään lisensoidun ohjelman mukana. Lisenssi ei saa esimerkiksi vaatia, että kaikki muut ohjelmat, joita levitetään samalla tallennusvälineellä, olisivat avoimen lähdekoodin ohjelmia.

Ratkaiseva valinta

informaatio- ja tietoteknisiin haasteisiin

Mermi Business Applications Oy
Lars Sonckin kaari 10, 02600 ESPOO
Puh. 09 540 40 10 · Fax 09 540 40 145
info@mermit.fi · www.mermit.fi

